

باب انفعال :

مانند : صَرَفَ ← اِنْصَرَفَ يَنْصَرِفُ اِنْصِرَافًا.

خصوصیت باب انفعال این است که افعال خارجی یعنی افعالی که اثر خارجی و ظاهری دارند به آن برده می شوند نه افعالی مانند عَلِمَ و ظَنَّ و امثال آن؛ این باب همیشه لازم است و متعدی ندارد.

معنای باب انفعال : فقط مطاوعه است .

باب تَفَعَّلَ :

مانند : صَرَفَ ← تَصَرَّفَ يَتَصَرَّفُ تَصَرُّفًا.

در باب تَفَعَّلَ چهار قاعده ی خصوصی جاری می شود :

- ۱ . در مضارع معلوم از صیغه های ۴ و ۵ غائب و شش صیغه ی مخاطب که دو تاء در اوّل صیغه جمع می شود، جائز است تاء دوّم^۱ را که تاء باب است بیاندازیم .
- ۲ . هر گاه فاء الفعل این باب یکی از دوازده حرف «ت، ث، ج، د، ذ، ز، س، ش، ص، ض، ط، ظ» باشد، جائز است که تاء باب را هم جنس فاء الفعل نموده در آن ادغام نماییم، و در مواردی که لازمه ی این عمل، سکون اوّل کلمه است چون ابتداء به ساکن مُحال یا مشکل است، همزه ی وصل مکسوری در اوّل کلمه در می آوریم .
- ۳ . در بعضی موارد چون فعل مضاعف به باب تَفَعَّلَ رود لام الفعل آن به یاء تبدیل می شود .
- ۴ . در مصدر ناقص واوی باب تَفَعَّلَ، واو لام الفعل قلب به یاء می شود؛ و یاء، ما قبل خود را مکسور می کند .

معانی باب تَفَعَّلَ :

- ۱ . مطاوعه
- ۲ . تَكَلُّفٌ
- ۳ . اِتِّخَاذٌ
- ۴ . طَلَبٌ
- ۵ . تَدْرِيجٌ
- ۶ . تَجَنُّبٌ
- ۷ . صَبْرٌ وَرْتٌ
- ۸ . شَكَايَةٌ
- ۹ . معنای ثلاثی مجرد [با تأکید]

۱ . اینکه محذوف، تاء دوّم است قول سیبویه می باشد (شرح رضی بر شافیه ج ۳، ص ۲۹۰).